

Overzicht opties steun bij economisch herstel in Q3

Aanleiding

In de politieke vijfhoek van dinsdag 23 maart lag er een scenario-analyse voor met mogelijke scenario's hoe de economie en het virus zich ontwikkelen. Per scenario werd het bijbehorende niveau van steun per Q3 beschreven. Conclusie van die analyse was dat onafhankelijk van het scenario de stap naar afbouw vanuit macro-economisch perspectief gewenst was om het zo voor ondernemers mogelijk te maken om zich aan te passen aan de nieuwe situatie. Sindsdien is het CPB met het CEP gekomen met de nieuwste – positievere – economische cijfers en ramingen waarbij het CPB in de raming uitgaat van geen steun per Q3 en in haar beschouwing de gemaakte analyse ondersteunt. Tegelijkertijd is er op basis van het verzoek uit de politieke vijfhoek van 23 maart gewerkt aan varianten om steun effectiever te kunnen richten na Q2. Deze varianten worden samen met andere beleidsopties nader toegelicht in deze notitie.

Vooraf

Dit is een eerste inventarisatie van mogelijke varianten voor de vormgeving van het steunpakket in Q3. De mate van economische steun op dat moment vergt een politiek besluit. Voorlopig is aannemelijk dat we in een scenario zitten vergelijkbaar met het neutrale scenario waarbij het positieve scenario haalbaar lijkt op basis van de verwachtingen van 5.1.2e (zie bijlage 1 voor beschrijving van het neutrale scenario). Het neutrale scenario gaat ervan uit dat de restricties die het draaien van omzet beperken, zoveel als mogelijk afgebouwd zijn in Q3 als gevolg van toegenomen immuniteit. Uit de eerdere scenarioanalyse bleek dat afbouw van steun in elk scenario vanuit macro-economisch perspectief wenselijk is bij versoepeling van contactbeperkende maatregelen. Het CPB stelt in het CEP op 31 maart:

- Wanneer na vaccinatie (eind Q2 alle volwassenen een prik) de beperkende maatregelen kunnen worden opgeheven, vervalt de motivering voor de huidige steunregelingen voor bedrijven die lopen tot en met het tweede kwartaal.
- Vanuit economisch perspectief dient het steunbeleid dan snel te worden afgebouwd. De lockdown en het steunbeleid hebben een deel van de economie tot stilstand gebracht. De omzet liep in sommige sectoren sterk terug, waarbij het steunbeleid faillissementen in die sectoren en een sterke oploop in de werkloosheid moest tegengaan. Het steunbeleid lijkt hierin geslaagd, sterker, er zijn zelfs aanwijzingen dat ook niet-levensvatbare bedrijven zo overeind worden gehouden. De werkloosheid bleef laag, het aantal faillissementen is zelfs gedaald.
- Daarnaast zijn bedrijvendynamiek en bewegingen op de arbeidsmarkt onderdeel van een gezonde economie. De normale productiviteitsverhogende dynamiek van bedrijfsoprichtingen en bedrijfsopheffingen zorgt ervoor dat productiemiddelen efficiënt worden aangewend.
- Het CPB benadrukt hierbij het belang van aanvullend sociaal beleid bij afbouw van steun door middel van (extra) scholing en van werk naar werk begeleiding.
- Steunbeleid (gericht op het overeind houden van bestaande bedrijven) dat te lang voortduurt, is schadelijk voor het verdienvermogen op de lange termijn en zal moeten plaatsmaken voor beleid gericht op herstel.

Bespreekpunten:

1. Herkent de vijfhoek met onderstaande varianten de invulling van de opdracht om steunafbouw-opties in kaart te brengen?

- a. Variant A: steun onverkort zonder aanpassingen doortrekken.
- b. Variant B: gericht steun verlenen: voor een smallere groep, iets minder genereuze steun.
- c. Variant C: brede steun: even brede groep, minder genereuze steun.
- d. Variant D: steun stopzetten.

En welke aanpassingen hebben de voorkeur voor de overige onderdelen van het steunpakket? (TOZO, TONK, Sociaal aanvullend pakket, Kredietgaranties)

2. **Gaat de Vijfhoek akkoord met verlenging van de KKC, GO-C en Qredits van Q2 t/m Q4? Besluitvorming hierover is nodig om in de MR tijdig de toetsingskaders te kunnen behandelen. Er is hier ambtelijk overeenstemming over.**
3. **Welke van onderstaande beleidsmaatregelen voor tegengaan van problematische schulden bij bedrijven dienen verder uitgewerkt te worden? Mist u maatregelen in onderstaand overzicht?**
 1. Harmonisatie van terugbetaalperioden bij alle terugbetalingsregelingen
 2. Soepeler uitstel- en saneringsbeleid coronaschulden Belastingdienst
 3. Soepeler invorderingsbeleid en verbeteren solvabiliteit via TVL/NOW
 4. Saneringsbeleid
 5. Verstrekking van kapitaal
 6. Stimulering van vroegtijdige betaling
4. **Wanneer wilt u hier de besluitvorming over laten plaatsvinden, en de Kamerbrief over het steunpakket verzenden? De Tweede Kamer heeft op 6 april jl. gevraagd om een brief en een debat. Verzending staat nu gepland op 21 mei.**

Uitgangspunten steun in Q3 cf. afspraken politieke vijfhoek 23 maart en persconferentie

- Vanuit rechtvaardigheidsperspectief is het legitiem om ondernemers te blijven steunen die op last van de overheid dicht zijn. Zodra de beperkingen worden opgeheven, is het vanuit macro-economisch perspectief wel verstandig om de steun af te bouwen, want steunbeleid dat te lang voortduurt werkt marktverstrend en is op termijn schadelijk voor de economie.
- Op microniveau kunnen er als de meeste sectoren weer open zijn en contactbeperkende maatregelen grotendeels zijn opgeheven, voor bepaalde ondernemers nog beperkingen zijn. Deze ondernemers staan er niet alleen voor, steun wordt niet zomaar ineens stopgezet.
- Tegelijk wordt er gekeken naar de vormgeving in Q3 en hoe we de steun beter kunnen laten aansluiten bij de situatie van ondernemers. Door het mee-ademen van het pakket is dit deels automatisch al het geval. Het pakket moet zich verder richten op levensvatbare ondernemingen die omzetverlies hebben door de contactbeperkende maatregelen en zo min niet-levensvatbare ondernemingen in stand houden die uiteindelijk toch failliet gaan. Voor de ondernemers (incl. zzp'ers) met een niet-levensvatbare onderneming die uiteindelijk failliet (dreigen- te) gaan, moet goede begeleiding mogelijk zijn.
- Ook is het van belang dat creatieve ondernemers, die ondanks de contactbeperkende maatregelen zoeken naar wegen om omzet te maken, daar niet voor gestraft worden en dat bedrijven die het meest lijden onder de overheidsmaatregelen de meeste steun ontvangen. Dit kan bereikt worden door de parameters van overheidssteun in Q3 aan te passen.
- Marktfinanciering met daarbij eventuele garanties vanuit de overheid kan alternatieve mogelijkheden bieden voor ondernemers wanneer reguliere noodsteun afgebouwd wordt. De overheid kan eventueel overbrugging (eenmalig) ondersteunen.
- In alle scenario's is de precaire positie van sommige bedrijven in de getroffen sectoren een zorgpunt ten aanzien van hun eigen vermogen, de opgebouwde schulden en als gevolg daarvan hun vermogen om weer omzet te genereren. De verwachting is dat vanwege lopend onderzoek hier later in Q2 meer over gezegd kan worden.
- Additionele begrotingsstimulus – in aanvulling op automatische stabilisatie – is naar verwachting niet noodzakelijk. Het is de verwachting dat net als in Q3 2020 aanzienlijke besparingen gemobiliseerd worden zodra de economie weer open gaat.

Bespreekpunt 1: Varianten voor het vervolg van het steunpakket

Hieronder staan vier varianten voor het vervolg van het steun- en herstelpakket in Q3, die nader ingaan op de parameters voor TVL en NOW. Variant A en D spreken voor zich. Variant B biedt alleen aan de zwaarst getroffen bedrijven vrij genereuze TVL- en NOW-steun, de TVL-steun wordt daarbij hoger naarmate het omzetverlies stijgt. Variant C geeft een relatief lager vast percentage aan TVL- en NOW-steun aan een bredere groep bedrijven. De rode parameters in onderstaande tabel geven de verandering aan ten opzichte van Variant A.

Tabel 1 – varianten voor NOW, TVL en TOZO

	A: Onverkort doortrekken	B: gericht (smallere groep iets minder genereuze steun)	C: even brede groep steun, minder genereus	D: Steun stopzetten
NOW				
Omzetdrempel				n.v.t.
Subsidiepercentage				
Dagloon				
Vrijstelling				
Opslag				
Kosten				
TVL				
Omzetdrempel				
Subsidiepercentage		5.1.1c		
Max subsidiebedrag				
Overig				
Kosten				
Tozo				
Kosten				
Kosten totaal*				0

Tabel 2. Toelichting effecten aanpassen parameters

	Effecten
NOW	
<i>Omzetdrempel</i>	Door verhoging komen minder bedrijven voor compensatie van loonkosten in aanmerking, maar krijgen bedrijven die weinig omzet maken nog steeds steun. De omzetdrempel verhogen verkleint het risico op het in stand houden van niet-levensvatbare bedrijven, die ook zonder de contactbeperkende maatregelen minder omzet zouden draaien en vergroot daarmee de omzetprikkel. Om te voorkomen dat ondernemers NOW-steun verliezen door TVL-subsidie verdient het de aanbeveling om de omzetdrempel van de NOW en TVL ten minste 10%-punt van elkaar te laten verschillen.

	Indien ervoor gekozen wordt deze interactie met de TVL uit de NOW te halen (zie pagina 11), dan is er geen noodzaak meer om de drempels van elkaar te laten verschillen. Op basis van eerder gebruik van de NOW komen naar schatting bij een verhoging van de omzetsdrempel van 20% naar 30% ongeveer 15 tot 27% minder ondernemers in aanmerking voor een NOW-subsidie. Bij een verhoging van 20% naar 40% is dit 24 tot 40%. Hierbij is uitgegaan van de NOW-cijfers van Q3 2020 en Q1 2021. Wanneer de contactbeperkende maatregelen (gedeeltelijk) zijn afgebouwd zullen meer bedrijven onder de omzetsdrempel vallen, deze schatting kent daarom grote onzekerheid over het daadwerkelijk gebruik.
<i>Subsidiepercentage</i>	Door het subsidiepercentage te verlagen wordt de steun voor alle ondernemers (generiek) minder genereus. Dit prikkelt ondernemers om zich aan te passen aan de nieuwe situatie.
<i>Dagloon</i>	Maximaal loon waarover subsidie ontvangen kan worden. Verlagen zorgt ervoor dat hoge salarissen relatief minder vergoed worden. Naar verwachting heeft dit een beperkt effect, vooral arbeidsintensieve sectoren zullen kampen met beperkingen waar, over het algemeen, de lonen onder het maximum liggen.
<i>Vrijstelling</i>	Zorgt ervoor dat ondernemers op hun loonkosten kunnen besparen zonder dat ze gekort worden in hun subsidie. Door het aanpassen van het loonsompeilmoment naar 2021 kunnen bedrijven wederom t.o.v. NOW 3 de loonsom met 10% laten dalen. Verhogen is overbodig nu het referentiepunt is aangepast.
<i>Opslag</i>	Opslag voor personeelskosten naast loon, zoals werkgeverspremies en pensioenen.
TVL	
<i>Omzetsdrempel</i>	Door verhoging komen minder bedrijven voor compensatie van de vaste lasten in aanmerking, maar krijgen bedrijven die relatief hard geraakt worden nog steeds steun. De omzetsdrempel verhogen verkleint het risico op het in stand houden van niet-levensvatbare bedrijven, die ook zonder de contactbeperkende maatregelen minder omzet zouden draaien. Om te voorkomen dat ondernemers NOW steun verliezen door TVL subsidie verdient het de aanbeveling om de omzetsdrempel van de NOW en TVL ten minste 10%-punt van elkaar te laten verschillen. De hogere omzetsdervingsdrempel leidt tot een iets negatievere omzetprikkel rond de omzetsdervingsdrempel. Een oplopend vergoedingspercentage in de TVL zorgt ervoor dat dit onwenselijke neveneffect kleiner wordt. Naar schatting komen bij een verhoging van de omzetsdrempel van 30% naar 40% ongeveer 18% minder ondernemers in aanmerking. Bij een verhoging van 30% naar 50% is dit 33%. Hierbij is uitgegaan van de TVL-cijfers van de TVL 1, omdat dit waarschijnlijk het meest lijkt op komend kwartaal.
<i>Subsidiepercentage</i>	Bij een verlaging van 100% naar 60% (optie D) wordt de tegemoetkoming in de vaste lasten voor iedereen evenredig minder genereus. Dit prikkelt het maken van omzet. Een oplopend vergoedingspercentage zorgt ervoor dat het (bij optie B) alleen voor minder zwaar getroffen bedrijven minder genereus wordt, eventueel nog gesloten sectoren blijven dan in dezelfde mate ondersteund.
<i>Max subsidiebedrag</i>	Dit is het maximale subsidiebedrag dat één ondernemer kan krijgen per kwartaal. De resterende staatssteunruimte voor Q3 en Q4 voor bedrijven die maximale steun hebben ontvangen in het mkb is 5.1.1c voor het niet-mkb is dit 5.1.1c Sectoren die een opslag hebben ontvangen (m.n. detailhandel) hebben een stuk minder resterende ruimte. Het is onvermijdelijk dat er bedrijven zijn die door de staatssteunregels minder steun zullen ontvangen dan het maximum van de TVL.
<i>Overig</i>	Vanaf het eerste kwartaal kunnen ook niet-mkb bedrijven gebruiken maken van de TVL, bij het meer richten van de steun op de zwaarst getroffen ondernemers past mogelijk het herintroduceren van de mkb-eis aangezien het niet-mkb meer toegang heeft tot marktfinanciering en door een betere onderhandelingspositie makkelijker kan

	herstructureren of snijden in de kosten. Bij een minder genereus steunpakket ligt ook een lager minimumbedrag voor de hand, kleine ondernemers worden namelijk onevenredig ruim gesteund met het huidige minimumbedrag van 5.1.1c
<i>Kosten</i>	De kosten zijn in grote mate afhankelijk van de epidemiologische ontwikkeling incl. de daaraan gerelateerde gedragsmaatregelen. Voor besluitvorming moet dan ook meer gekeken worden naar de verhoudingen tussen de kosteninschattingen dan naar de absolute getallen.

Variant A - Steun onverkort zonder aanpassingen doortrekken.

In deze variant wordt het steun- en herstelpakket in Q3 niet afgebouwd. Op deze manier kunnen ondernemers steun blijven ontvangen. Vanwege het mee-ademende karakter van de steunmaatregelen zal de omvang van het pakket automatisch afnemen wanneer de contactbeperkende maatregelen versoepeld worden en bedrijven weer eigen omzet maken. Gelet op de 100%-vergoeding in de TVL is er voor ondernemers een beperkte financiële prikkel om omzet te genereren, ook als beperkende maatregelen zijn opgeheven. Nadeel van het doortrekken van het huidige steun- en herstelpakket is dat hiermee zeer waarschijnlijk ook niet-levensvatbare bedrijven in leven worden gehouden, en dat het aandeel (hoge) terugvorderingen van steun over Q3 waarschijnlijk aanzienlijk zal toenemen. Dit heeft negatieve gevolgen voor ondernemers van deze niet-levensvatbare bedrijven, zij gaan langer door dan wenselijk is en bouwen zo ook hogere schulden op. Verder verstoort dit de productiviteitsverhogende dynamiek van bedrijfsoprichtingen en bedrijfsopheffingen die ervoor zorgt dat productiemiddelen in de economie efficiënt worden aangewend. Steunbeleid dat te lang voortduurt, is daarmee schadelijk voor het verdienvermogen op de lange termijn (CPB, 2021). Ook zijn de vergoedingspercentages van de NOW en TVL nu vrij genereus. Vooral bij de TVL is het risico op overcompensatie met de huidige vormgeving groot.

Variant B – gerichter steun verlenen: voor een smallere groep, iets minder genereuze steun.

Deze variant is gebaseerd op de gedachte dat er voor veel bedrijven weer voldoende ruimte ontstaat in Q3, maar dat de basismaatregelen nog steeds beperkingen opleveren voor specifieke sectoren. De steun wordt afgebouwd door de steun te richten op bedrijven die nog zware hinder ondervinden en die een relatief hoge vergoeding te geven. De steun wordt beperkt tot deze bedrijven door de omzetrempels te verhogen maar de vergoedingspercentages genereus te houden. In tabel 2 worden indicaties gegeven van het aantal bedrijven wat bij verhoging van de drempel niet meer in aanmerking komt voor steun. De vergoedingspercentages zijn in deze variant hoger dan in variant C en lopen binnen de TVL op met het omzetverlies.

De ratio om de omzetrempels te verhogen, om te voorkomen dat niet-levensvatbare bedrijven in stand worden gehouden, wordt ondersteund door een analyse van Ministerie van Financiën van voorlopige cijfers. Op basis van microdata van het CBS zijn de omzetverliezen van individuele bedrijven in 2020 vergeleken met 2019. Ook is gekeken naar het aantal bedrijven dat in een regulier jaar omzetverlies zou hebben. Onderstaande tabel laat zien, dat het aannemelijk is dat er ook in een regulier jaar er een groot aantal bedrijven forse omzetverliezen (t.o.v. het voorgaande jaar) kunnen hebben. Dit betekent dat de variatie in omzetverlies in reguliere jaren groot is en de overheid mogelijk te veel bedrijven steun verleent. Met een hogere omzetrempel wordt dit (gedeeltelijk) voorkomen. Onderstaande tabel geeft een percentage van ondernemingen die omzet genoten in 2019 of 2020 uit een breed scala sectoren. Hierbij is van belang dat niet bepaald kan worden welk gedeelte van het omzetverlies toe te schrijven is aan corona.

Tabel 3.

Omzetverlies	Verwacht aantal bedrijven met omzetverlies in regulier jaar	Aantal bedrijven met omzetverlies

		in 2020
20%	28%	37%
30%	24%	32%
40%	20%	27%

De gerichtheid van steun wordt in variant B op verschillende manieren verhoogd:

- Stijging omzetsdervingsdrempel tot 40%/50% in de TVL en 30%/40% in de NOW. Het verschil tussen de omzetsdervingsdrempels in de NOW en TVL blijft 10%-punt (40% tegen 50% of 30% tegen 40%).
- Terugkeer naar een oplopend vergoedingspercentage binnen de TVL (van 60% naar 85%). De ondernemingen (zoals evenementen en nachtclubs) die ook met de laatste af te bouwen gedragsmaatregelen beperkt worden in hun omzet blijven daarmee nog relatief veel steun ontvangen terwijl het vergoedingspercentage voor bedrijven met mogelijkheden voor omzetherstel wordt verlaagd.
- Herinvoering van de MKB-eis in de TVL. Inperken van de doelgroep tot een aantal sectoren op basis van SBI-codes was tijdens TVL 1 (juni-sept 2020) het geval, maar leidde tot veel uitvoeringsproblemen bij RVO:
 - Voor RVO is deze optie onuitvoerbaar. In de TVL 1 legde de problematiek rondom de SBI codes al een zwaar beslag op RVO met veel bezwaarzaken en rechtszaken bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Het risico dat dit opnieuw gaat gebeuren is zeer groot. Inmiddels is de belasting van RVO enorm opgelopen door alle uitbreidingen van de TVL. Ook zal opnieuw een onderscheid in hoofd- en nevenactiviteiten nodig zijn, wat in de controle lastig is en risico op misbruik en oneigenlijk gebruik verhoogd (omdat de boekhouding van bedrijven vaak niet op dit onderscheid toegerust is).
 - Hoewel de maatregelen per branche anders uitpakken maakt het door de wijze waarop sectoren via de SBI code zijn afgebakend (de evenementenbranche is bijvoorbeeld niet in één SBI code te vangen) en de verwevenheid via toeleveranciersrelaties, het zeer arbitrair nu weer een sectorafbakening in te voeren. Het is ook niet uit te leggen waarom hier een verschil met de NOW zou worden gemaakt, waar geen sectorafbakening mogelijk is.

Variant C - brede steun: even brede groep, minder genereuze steun.

In deze variant wordt afgebouwd door alle bedrijven steun te blijven verlenen, maar de hoogte van de steun af te bouwen. Het pakket ademt mee met het verwachte omzetverlies en omzetsdrempels blijven relatief laag. Hierdoor zullen de levensvatbare bedrijven automatisch naarmate hun situatie verbetert, minder steun ontvangen. Bedrijven worden extra geprikkeld om alles op alles zetten om hun reguliere bedrijfsactiviteiten weer aan te vangen door voor de TVL o.a. het vergoedingspercentage gelijk te stellen aan het percentage dat afgelopen zomer gold, wat lager is dan in Q1 en Q2 2021. Afbouw van de TVL wordt in deze variant één-op-één doorgevoerd naar de op de TVL geënte regelingen.¹

Variant D – Steun volledig afbouwen

In deze variant wordt de steun volledig gestopt in Q3, wanneer de meeste contactbeperkingen zijn losgelaten. Hierbij blijven garantieregelingen (BMKB/GO etc.) en enkele fiscale maatregelen van kracht. Dit is gelijk aan het scenario waar het CPB rekening mee hield in haar meest recente CEP-raming. Doordat de beperkende maatregelen opgeheven zijn, is er in Q3 ook geen steunpakket meer nodig om ondernemers te ondersteunen.

Overige onderdelen steunpakket:

Naast de genoemde varianten voor de NOW en de TVL zijn er ook verschillende opties mogelijk voor de overige onderdelen van het steunpakket. Deze opties zijn gebaseerd op het neutrale epidemiologische scenario (bijlage 1). De wenselijkheid van de beleidsopties hangt af van de

¹ De startersregeling en de regeling voor land- en tuinbouw (onder art. 3.12) zijn beiden geënt op de TVL. Het ligt voor de hand om de afbouw van de TVL één-op-één door te voeren naar de land- en tuinbouwregeling voor zover mogelijk onder het daarvoor gehanteerde staatssteunartikel.

epidemiologische en economische situatie en in mindere mate van hoe het steun- en herstelpakket wordt doorgezet na Q2.

1. Tozo

- Tozo heeft als doel het bieden van bestaanszekerheid aan zelfstandigen die vanwege de maatregelen hun huishoudinkomen tot onder het sociaal minimum hebben zien terugvallen en hen waar nodig te ondersteunen zodat zij op (korte of langere) termijn zelfstandig in hun bestaan kunnen voorzien. Bij Tozo5 zal er nog meer de nadruk komen te liggen op het activeren en stimuleren van ondernemers om na te denken over en aan de slag te gaan met hun toekomst. Dit kan zien op het levensvatbaar houden/maken van hun onderneming, scholing, zoektocht naar baan in loondienst, aanpak van schulden etc.
- Daarnaast is het van belang om de Tozo5 periode te gebruiken om de overgang voor gemeenten naar het 'reguliere systeem' (Bbz, Participatiewet of geen recht op uitkering) eenvoudiger en uitvoerbaar te maken. Stoppen met Tozo en dus een directe overgang naar het reguliere systeem per 1 juli is voor gemeenten niet uitvoerbaar vanwege de verwachte aantallen aanvragen die een veelvoud zijn van wat er aan aanvragen wordt ingediend in een 'normale' periode.
- De verwachting is dat door deze aanpak minder mensen na afloop van Tozo5 zullen instromen in het Bbz of de Participatiewet en dat de mensen die wel instromen korter gebruik zullen maken van deze regelingen

2. TONK

- Eventueel extra middelen, te bepalen op een later moment. Momenteel wordt het gebruik gemonitord. Noodzaak van verlenging kan op basis daarvan worden vastgesteld.

3. Sociaal aanvullend pakket

Het sociaal aanvullend pakket wordt op dit moment uitgerold, afhankelijk van het gebruik, tussentijdse resultaten, en mogelijke afbouw van het steunpakket kan dit herzien worden. Dit betekent voorlopig geen extra investeringen bovenop het al afgesproken beleid. Afbouw van het huidige aanvullend pakket is hierbij mede vanwege het belang van scholing en van werk naar werk-beleid niet aan de orde.

Bespreekpunt 2. Verlenging van de KKC, GO-C en Qredits van Q2 t/m Q4.

Kredietgaranties

Op dit moment zijn er verschillende krediet(garantie)instrumenten: BMKB-C, GO-C, KKC, Qredits. Het EU-staatssteunkader is verlengd tot 31 december 2021. De overheid garandeert een groot deel van de hoofdsom, zodat financiers bereid zijn ondernemingen een nieuwe lening te verstrekken. Rentevergoedingen die de ondernemingen betalen variëren van onder marktconform tot marktconform. Er bestaat een aantal opties om de huidige kredietgarantieregelingen aan te passen. De uitputting van de regelingen is de afgelopen periode behoorlijk achtergebleven bij de ruimte onder het garantielafond. Oorzaken hiervan zijn de ruime beschikbaarheid van subsidie- en andere steunmaatregelen.

Verlengen van de huidige krediet(garantie)instrumenten tot en met Q4.

Om de toegang tot vreemd vermogen te borgen kunnen de verschillende kredietgarantieregelingen worden verlengd t/m 31 december 2021, in lijn met het verlengde EU-staatssteunkader.

- De BMKB-C is al verlengd t/m 31 december 2021.
- De KKC en de GO-C lopen nu nog t/m 30 juni 2021.
- Overbruggingskredieten via Qredits verlengen t/m 31 december 2021.

De KKC en de GO-C kunnen worden verlengd t/m 31 december 2021 met behoud van de bestaande garantiëplafonds voor heel 2021 (250 mln. resp. 2,5 miljard). Verlenging van beide regeling zal moeten worden voorgelegd aan de EC, maar naar verwachting past dit binnen het tijdelijke Covid steunkader. De overbruggingskredieten voor bestaande ondernemers met een budget van 30 mln. is door de EC goedgekeurd 25 maart jl. De EC heeft tijdens dit traject aangegeven dat zij niet akkoord gaat met de uitvoeringsdatum van 30 juni 2021 voor deze regeling. Daarom is op haar verzoek de datum aangepast naar 31 december 2021. De stukken voor de overbruggingskredieten voor starters (gestart in Q1 en Q2) zijn recent aangemeld bij EC en de uitvoeringsdatum is ook aangepast naar 31 december 2021. Het Toetsingskader zal via MR aan de TK en EK worden aangeboden (parallel met KKC en GO-C).

Groeifaciliteit

In de MR van 26 maart is besloten om:

- Het garantiëplafond voor banken (5.1.2b) en die van ondernemingen (van 5.1.2b) te verhogen.
- Het totale garantiëplafond van de regeling voorlopig op €85 mln. te laten en deze te verhogen naar wat nodig is indien de regeling uitgeput dreigt te raken of als er bij de vormgeving van het fonds een goede onderbouwing (marktanalyse) door de marktpartijen (banken/APG) wordt aangeleverd.
- De kasreserve van EZK met (5.1.2b) aan te vullen ten behoeve van de bovenstaande aanpassingen. De middelen komen uit de (5.1.2b) die op de aanvullende post gereserveerd staan voor het oorspronkelijke VNO initiatief.

Overige Krediet-instrumenten.

- a. Garantieregeling Herverzekering Leverancierskredieten: Op 1 juli eindigt het contract tussen de staat en 7 particuliere kredietverzekeraars die opereren in de markt van kortlopende leverancierskredieten. Verzekeraars hebben aangegeven de herverzekering niet te willen verlengen. Het afgelopen jaar zijn de verwachte faillissementen uitgebleven. Daardoor is veel minder aan schades geclaimd onder deze regeling dan voorzien, en hebben de verzekeraars per saldo meer premie aan de staat afgedragen. Verzekeraars hebben inmiddels ook beter inzicht in de risico's van de onderliggende portefeuilles. Met dit in het achterhoofd is het onwaarschijnlijk dat overeenstemming haalbaar is voor de verlenging van de garantieregeling in zijn huidige vorm. Alternatieve maatregelen die passen in het Tijdelijk Staatsteunkader zijn onderzocht en blijken ook niet aantrekkelijk genoeg voor de verzekeraars. Dit geldt ook voor de landen om ons heen, waaronder Duitsland, waar de staat reeds besloten heeft de herverzekering per 1 juli te beëindigen. Het scenario waarin de garantieregeling tot een einde komt brengt in theorie risico's met zich mee voor het beschikbare krediet voor afnemers in kwetsbare sectoren. Dit kan beperkend zijn voor ondernemers die juist bij heropening willen investeren in nieuwe voorraden. Of er risico's ontstaan hangt af van de mate waarin het afbouwen van de rest van het steunpakket overlapt met de heropening van de economie en de daaropvolgende beschikbaarheid van krediet in de kwetsbare sectoren. Verzekeraars hebben aangegeven dat als het steunpakket in Q3 nog voldoende steun biedt tijdens de heropening van de economie, de gevolgen voor de onderliggende afnemers beperkt zullen zijn.
- b. Openstelling van de huidige krediet(garantie)instrumenten voor non-bancaire financiers. Ondernemingen zijn voor schuldfinanciering vaak nog afhankelijk van banken. Het aandeel van non-bancaire financiers is nog altijd beperkt. Dit is ook zichtbaar in de mate waarin financiering wordt verstrekt met behulp van de krediet(garantie)instrumenten. De BMKB-C en KKC staan open voor non-bancaire financiers. De GO-C staat thans alleen open voor banken. De regeling voorziet in maximaal 90% staatsgarantie op financiering van (5.1.2b) tot maximaal (5.1.2b) per onderneming. In een recente evaluatie van de regeling door Dialogic is aanbevolen om de GO-C ook open te stellen voor non-bancaire financiers. Hiervoor zal de accreditatieprocedure moeten worden aangepast. Openstelling van de GO-C voor non-

bancaire financiers heeft geen directe budgettaire impact als het garantiebudget ongewijzigd blijft (5.1.2b), samen met de reguliere GO) en we uitgaan van (aanne) eenzelfde schadequote bij de non-bancaire financiers als bij de banken. Het risico voor de Staat neemt wel toe.

Bespreekpunt 3. Beleidsmaatregelen voor het tegengaan van problematische schulden bij bedrijven

Analyse

Bedrijven zijn hard geraakt door de coronacrisis. Veel ondernemingen hebben significant omzetverlies geleden en dit op de korte termijn opgevangen met behulp van het steunpakket en door in te teren op reserves en het snijden in kosten. Sommige ondernemers zijn genoodzaakt om hun persoonlijke vermogen (huis, pensioen) en/of het inkomen van hun partner of vrienden en kennissen aan te spreken om overeind te blijven. Hierdoor is hun schuldenpositie vaak hoogopgelopen. De belastingschuld alleen al is zo'n 16 mld. Op de exacte hoogte van de bancaire en private schulden hebben we minder goed zicht. Er wordt geprobeerd om hier een beter beeld van te krijgen.

In hoeverre de schulden problematisch zijn, is ook nog niet duidelijk. Er zullen enerzijds ondernemers zijn die hoge schulden hebben, maar na heropening van de economie genoeg omzet draaien om deze terug te kunnen betalen. Anderzijds zullen er ondernemers zijn wel levensvatbaar zijn, maar zonder sanering niet verder kunnen. Daarnaast zijn er ondernemers die niet levensvatbaar zijn met hoge schulden, voor wie een faillissement onvermijdelijk is.

De overheid moet niet alle faillissementen willen voorkomen. Faillissementen tijdens een recessie zijn onderdeel van de normale productiviteitsverhogende dynamiek van bedrijfsoprichtingen en bedrijfsopheffingen, die ervoor zorgt dat productiemiddelen in de economie efficiënt worden aangewend. De overheid kan wel ingrijpen om te voorkomen dat levensvatbare bedrijven met hoge schulden onnodig failliet gaan. Dit om kapitaalvernietiging te voorkomen, die een negatief effect hebben op het economisch herstel. Tegelijkertijd heeft de overheid een rol om te zorgen voor een zachte landing bij niet-levensvatbare ondernemers die failliet willen gaan, maar voor wie de kosten van het faillissement te hoog zijn, waardoor ze het bedrijf in leven laten.

Als overheidsingrijpen nodig is, heeft de overheid een aantal instrumenten:

Tabel 4.

	Mogelijke maatregelen
1	Harmonisatie van terugbetaalperioden bij alle terugbetalingsregelingen
2	Soepeler uitstel- en saneringsbeleid coronaschulden Belastingdienst
3	Soepeler invorderingsbeleid en verbeteren solvabiliteit via TVL/NOW
4	Saneringsbeleid (zie ook paragraaf 2 hieronder)
5	Verstrekking van kapitaal
6	Stimulering van vroegtijdige betaling

1. Harmonisatie van terugbetalingsregelingen

Met een verscheidenheid aan publieke 'schuldeisers' zoals de Belastingdienst, gemeenten, UWV en RVO kan het voor ondernemers zeer verwarrend zijn om in verscheidene betalingsregimes te vallen (zie bijlage 3). Onderzocht wordt of deze kunnen worden geharmoniseerd. Harmonisatie van de terugbetalingsregimes kan mogelijk een totaaloplossing bieden voor de belangrijkste schuldenproblematiek en voorkomen dat ondernemers gaan onderhandelen met verschillende publieke schuldeisers.

Een projectgroep verkent op dit moment wat er mogelijk is in de uitvoering om het ondernemers makkelijker te maken en of het mogelijk is om te komen tot een eenduidig terugbetaalregime met gelijklopende voorwaarden (terugbetaaltermijn, betaalpauzes etc.). Hierbij wordt gekeken naar de toezegging aan de VVD om samenwerking tussen uitvoeringsorganisaties zoveel mogelijk te bundelen (loketfunctie).

2. Soepeler uitstel- en saneringsbeleid coronaschulden Belastingdienst

Gedacht kan worden aan:

- Hervatten lopende verplichtingen uitstellen per 1 juli 2021
- Aanvangsdatum aflossen uitstellen per 1 oktober 2021
- Betalingstermijn verlengen naar 36 maanden
- Invorderingsrente stapsgewijs verhogen: 0,01% t/m 31/12/21, daarna 4%

Voordelen:

- Kan faillissementen van levensvatbare bedrijven voorkomen.
- Borgt de rechtsgelijkheid en rechtszekerheid en geeft duidelijkheid aan ondernemers. Dat ontlast ook de uitvoering.

Nadelen:

- Ongericht, dus ondersteunt ook levensvatbare bedrijven die geen versoepeling nodig hebben. Maatwerkregelingen voor het grote aantal ondernemers dat gebruikmaakt van het versoepeld uitstelbeleid is echter niet uitvoerbaar, evenals een sectorale benadering. De afbakening van branches blijkt in de praktijk lastig en bovendien is er niet altijd een rechtvaardiging voor het maken van onderscheid tussen branches. Daarnaast kan het ook zo zijn dat niet de branche, maar een bedrijfsketen door de coronacrisis in de financiële problemen is gekomen. Ook kan de unieke individuele situatie van de ondernemer bepalend zijn voor het ontstaan van liquiditeitsproblemen.
- Bevoordeelt private schuldeisers ten opzichte van de Belastingdienst wanneer het tot faillissementen komt bij niet-levensvatbare bedrijven.
- Extra uitstel van verplichtingen zorgt er daarnaast voor dat de problematiek bij ondernemers alleen in de tijd vooruitschuift, en zorgt juist voor een grotere schuldenberg en debt overhang. Dat is daarom economisch niet wenselijk, tenzij in de loop van de tijd de ondernemer weer omzet kan draaien of een beter business model heeft gerealiseerd. In dat geval is het doen van een extra aflossing wel mogelijk.
- Kan ervaren worden als onrechtvaardig ten opzichte van bedrijven die hebben ingeteerd op reserves, elders hebben geleend, en/of al (met moeite) hebben terugbetaald.

N.B. Terughoudendheid is geboden bij het generiek kwijtschelden van belastingsschulden

Dit is in veel gevallen ondoelmatig (veel bedrijven kunnen het terugbetalen, juist doordat ze meer omzet hebben gedraaid dan verwacht), oneerlijk (t.o.v. bedrijven die een reële inschatting hebben gemaakt en geld apart hebben gezet indien ze moesten terugbetalen), suboptimaal (er zijn betere alternatieven, zoals langere terugbetaaltermijn en maatwerk) en lokt ongewenst strategisch gedrag uit (geeft prikkel om meer steun aan te vragen dan nodig). Kwijtschelding kan in bepaalde schrijnende gevallen als uiterste optie wel overwogen worden.

3. Saneringsbeleid

De Belastingdienst heeft reeds eenzijdig begin dit jaar de afhandeling van saneringsverzoeken voor door de coronacrisis getroffen ondernemers versoepeld. Met belangrijke schuldeisers verkennen EZK, FIN en de Belastingdienst mogelijke, verdergaande, afspraken die kunnen worden gemaakt voor de omgang met hoge schuldenlasten. Bijlage 4 geeft een stand van zaken weer van deze gesprekken. Hierbij kan gedacht worden aan de volgende opties:

- Gezamenlijke versoepeling saneringsvoorwaarden
- Afgestemde looptijd en/of voorwaarden betalingsregeling

- Procesafspraken

4. Soepeler invorderingsbeleid en verbeteren solvabiliteit via NOW en TVL

We hebben geen beeld of de belastingschulden uit noodzaak zijn geboren of dat ondernemers uitstel van betaling hebben aangevraagd om het zekere voor het onzekere te nemen. Het is daarnaast ook niet zo dat bedrijven die te maken hebben met terugvorderingen voor de NOW en de TVL deze per se niet kunnen terugbetalen. Tot op heden heeft een groot deel van de bedrijven een terugvordering in de NOW direct terugbetaald. Het overgrote deel van de terugvorderingen komt juist doordat bedrijven de omzetverliesdrempel niet gehaald hebben en het dus beter doen dan eerder verwacht. Uiteraard kan de stijging in bancaire/gemeentelijke kredieten + belastinguitstel + teveel ontvangen steun + onzekerheid rondom private (non-bancaire) schulden nog steeds in een stijging van de schulden van bedrijven/sectoren resulteren.

SZW verkent drie opties om ondernemers tegemoet te komen in de terugvordering van de NOW of het in algemene zin verbeteren van de solvabiliteitspositie van NOW-aanvragers binnen de looptijd van het huidige steunpakket, namelijk:

1. Het verhogen van de terugvorderingsdrempel.
2. Het uitzonderen van de TVL als omzet voor de NOW³.
3. Het minder zwaar meetellen van een loonsomdaling in het terugvorderingsbedrag.

Werkgevers met een terugvordering onder de terugvorderingsdrempel hoeven UWV de terugvordering niet te betalen. Dit bedrag ligt nu op €500, maar kan verhoogd worden om bedrijven met een terugvordering tegemoet te komen. Een andere optie kan zijn om de TVL uit te zonderen als omzet voor de NOW3 (Q4 2020, Q1 2021 en Q2 2021), zodat de TVL-subsidie niet langer in mindering wordt gebracht op de NOW-subsidie. Op basis van een eerste voorlopige schatting bedragen de kosten van deze variant tussen de €1,0-1,5 miljard voor de volledige looptijd van de NOW 3-regeling (oktober 2020-juni 2021). De derde optie is om de loonsomdaling minder zwaar mee te tellen in een terugvorderingsbedrag. Een loonsomdaling wordt dan niet langer volledig in mindering gebracht op de berekening van de definitieve subsidie, maar bij de vaststelling van de NOW wordt rekening gehouden met het percentage omzetverlies. Deze opties kennen juridische, uitvoeringstechnische en budgettaire implicaties. Deze worden nader onderzocht. De vijfhoek zal hier later over geïnformeerd.

Op dit moment worden de verleende subsidies van de TVL1 vastgesteld. Van de 42.000 vaststellingen ontvangt circa 66% een nabetaling of hoeven niets terug te betalen. Circa 30% van de ondernemers heeft te veel aan voorschotten ontvangen omdat ze in werkelijkheid minder omzetverlies hebben geleden dan dat ze vooraf ingeschat hadden, en moeten daarom terugbetalen. De gemiddelde terugvordering bedraagt €4.000. RVO houdt zo veel mogelijk rekening met de financiële positie van ondernemers. Ondernemers die terug moeten betalen krijgen daarom ruime betalingstermijnen aangeboden, tot 12 maandtermijnen of ruimer indien dat nodig is. RVO.nl belt ondernemers waarvan zij verwachten dat deze meer dan €20.000 moeten terugbetalen om een betalingsregeling aan te bieden, voordat ze een formeel bericht ontvangen. Dit zijn enkele honderden gevallen. Bedragen onder de €500 worden niet teruggevorderd. Verdere versoepeling van het invorderingsbeleid wordt onwenselijk geacht.

5. Kapitaal verstrekken: de groeifaciliteit

- Banken zijn samen met APG bezig met een plan voor het oprichten van een Dutch Post-Covid Growth Fund, om de financiële balans van ondernemingen te versterken. Banken zijn met dit alternatieve voorstel gekomen, nadat de oprichting van een publiek-privaatfonds vanuit VNO-NCW niet haalbaar bleek.

² Dit betekent ook dat de omzetdrempels in de NOW en TVL niet meer van elkaar hoeven te verschillen omdat de TVL steun niet meer ten koste gaat van NOW waardoor bedrijven eerder het recht op NOW kunnen verliezen.

- Banken/APG vragen geen bijdrage van de overheid aan het fondskapitaal (zoals in het eerdere voorstel van VNO-NCW), maar willen wel gebruik kunnen maken van een bestaande garantieregeling (*Groeifaciliteit*) voor individuele transacties. De Groeifaciliteit beoogt investeringen door banken en participatiemaatschappijen in het risicodragend vermogen (achtergestelde leningen of aandelenkapitaal) van ondernemingen te stimuleren.

6. Stimulering van vroegtijdige betaling

Vanuit economisch perspectief is het wenselijk om bij onoverkomelijke solvabiliteits- en liquiditeitsproblemen van levensvatbare bedrijven zo snel mogelijk te herstructureren. Daarom kan overwogen worden prikkels in te bouwen voor vroegtijdige aflossing, zoals een korting bij vroegtijdige betaling of het stapsgewijs verhogen van de invorderingsrente.

Voordeel:

- Prikkel een snelle aflossing wat bedrijven stimuleert om zo snel mogelijk te herstructureren.

Nadelen:

- Een dergelijke korting is daarom de facto een gedeeltelijke kwijtschelding voor ondernemers die het niet het hardst nodig hebben. Van deze ondernemers is het waarschijnlijk dat zij ook zonder betalingskorting hun volledige belastingschuld kunnen aflossen.
- Ondernemers die met hoge schulden kampen en niet in staan zijn de schuld vroegtijdig af te lossen, zijn hier niet mee geholpen.
- Invoering van een korting bij betaling is **niet** uitvoerbaar door de Belastingdienst. Het herkennen, vastleggen en bewaken van de korting moet handmatig gebeuren omdat er geen geautomatiseerde ondersteuning is. Dit kan op korte termijn ook niet gerealiseerd worden. Als 5% van de ondernemers die uitstel hebben aangevraagd een beroep doet op de regeling, betekent dit 12.000 gevallen van handmatige behandeling. Daarnaast zal de Belastingdienst (zoals ook bij de reguliere betalingskorting het geval is) geconfronteerd worden met coulanceverzoeken (net niet op tijd of net te weinig betaald). Deze verzoeken moeten allemaal behandeld worden. De Belastingdienst staat met de uitvoering van het huidige beleid momenteel al zwaar onder druk.
- Het stapsgewijs verhogen van de invorderingsrente is wél uitvoerbaar voor de Belastingdienst, met dien verstande dat het percentage invorderingsrente van toepassing is op alle belastingschulden (burgers en ondernemers), en dus ook op degenen die geen belastingschuld hebben opgebouwd vanwege corona. Systeemtechnisch is het niet mogelijk om verschillende rentepercentages te hanteren.

Bespreekpunt 4. Proces versturen Kamerbrief

Wanneer wilt u hier de besluitvorming over laten plaatsvinden, en de Kamerbrief over het steunpakket verzenden? De Tweede Kamer heeft op 6 april jl. gevraagd om een brief en een debat. Verzending staat nu gepland op 21 mei.

Tabel 5.

Wanneer	Wat	Doel
13 april	Vijfhoek	Eerste outline/inzet herstelbrief bespreken
13 april	Persconferentie MP en MVWS	Aankondiging maatregelen na 20 april
12-22 april	Sonderen sopa's	Inzet herstelbrief bespreken
12-22 april	Politiek sonderen	Inzet herstelbrief bespreken
26 apr-10 mei	Reces	
28 april	Persco MP en MVWS	
10-14 mei	BWO's	Inzet/besluitvorming vijfhoek voorbereiden
10-14 mei	Politiek sonderen	
10-14 mei	Sonderen sopa's	
18 mei	Vijfhoek	Besluiten inhoud Kamerbrief herstel- en steunpakket
18 mei	Persco MP en MVWS	
21 mei	MR	Akkoord op brief; Kamerbrief versturen

Bijlage 1 - het neutrale epidemiologische scenario

Het neutrale scenario gaat er vanuit dat besmettingen en risiconiveaus teruglopen in Q2. Eind Q2 en een gedeelte van Q3 gelden nog maatregelen van het risiconiveau "waakzaam". Alle contactbeperkende maatregelen worden naar verwachting in Q4 opgeheven.

Economisch gezien blijven bedrijven weerbaar en faillissementen beperkt: door noodsteun houden uitgaven en inkomsten op macroniveau in Q2 gelijke tred. Het economisch herstel wordt ingezet vanaf eind Q2. Eerdere extra besparingen worden vanaf Q2 gedeeltelijk aangewend voor consumptie. De economie groeit in Q3 sterk, vergelijkbaar met Q3 2020. De risico's voor financiële stabiliteit blijven beperkt.

Bedrijven die voor de coronacrisis levensvatbaar waren zullen, als de aanbodrestricties worden opgeheven en de vraag aantrekt, snel omzet kunnen generen. Waarschijnlijk zijn er ook bedrijven die (blijven) kampen met schulden. In gevallen van debt-overhang heeft dit implicaties voor economische groei en investeringen op de korte tot middellange termijn. Het uitstellen van herstructurering leidt niet tot meer investeringen.

Bijlage 2 – Schulden van bedrijven

We hebben op dit moment geen compleet beeld van de schulden van bedrijven en de hun balanspositie. Schulden van bedrijven kunnen in drie categorieën worden opgedeeld:

1. Schulden bij de overheid
 - Uitgestelde belastingen: €15,625 mld., verdeeld over 251.362 debiteuren, gemiddeld bijna zo'n €62.000 per bedrijf dat uitstel van belastingbetaling heeft aangevraagd (stand: 8 april 2021).
 - NOW 1.0 (na vaststelling kwart aanvragen): €291 mln. aan terug- en €52 mln. aan nabetalings.
 - TVL 1: ong. 33% moet terugbetalen, gemiddeld zo'n €4.000 per bedrijf.
 - Tozo: tussen maart en december 2020 zijn 27.160 leningen verstrekt voor maximaal €276 mln.
2. Bancaire schulden
 - In sommige sectoren sprake van een sterke stijging van bancaire schulden.
 - De horeca kent de sterkste toename in bancaire schuld, van gemiddeld 33,7% in een jaar tijd.
3. Private (non-bancaire) schulden
 - Dit betreffen schulden bij verhuurders, leveranciers en klanten, maar ook bij vrienden en/of familie.
 - We hebben geen goed beeld van hoe hoog deze schulden zijn. We weten bijvoorbeeld wel dat de reisbranche voor bijna één miljard euro aan reisvouchers heeft uitstaan bij klanten.

Belastingschulden

De belastingschuld is verdeeld over alle segmenten van de economie. Ongeveer €7 mld. zit bij het grootbedrijf, €6 mld. bij het middenbedrijf en €2,5 mld. bij het kleinbedrijf.

Daarnaast valt op dat er niet direct een relatie is tussen belastingschuld en de mate waarin een sector is getroffen door lockdownmaatregelen. Zo hebben de horeca en retail gezamenlijk een totale belastingschuld van zo'n €2 mld. De belastingschuld van de zakelijke dienstverlening bedraagt daarentegen al zo'n €3 mld. Bij het bank- en verzekeringswezen is de schuld 800 mln. Transport-, opslag- en communicatiebedrijven nemen bovendien 2 mld. aan schuld voor hun rekening.

De (netto) grootste toename van belastingschuld vond plaats in Q2 van 2020: toen nam de totale belastingschuld toe tot ca. 12 mld. Begin 2021 is de schuld toegenomen tot zo'n €15 a 16 mld. Er wordt nog steeds nieuwe schuld opgebouwd, in de zin dat er over de huidige periode nieuwe belastingen worden uitgesteld, maar tegelijkertijd worden er dus 'oude' schulden afgelost. Het is dus niet zo dat er op macroniveau "maximaal" wordt geleend.

Bijlage 3 – huidige situatie terugbetalingsregelingen

Regeling	Termijn	Rente	Betalingsregeling
Belastinguitstel	36 maanden (vanaf 1 oktober 2021)	4% vanaf 1-1-2022	Ja, bel met BD
NOW	36 maanden vanaf vaststelling	0%	Ja, bel met UWV
TVL	6 weken tot 12 maanden vanaf vaststelling of langer als nodig	0% [PM]	Ja, RVO belt
Tozo-lening	42 maanden (vanaf 1 juli 2021)	2% vanaf moment van terugbetalen	Gemeentelijke beleidsvrijheid
Tozo-uitkering	Gemeentelijke beleidsvrijheid		

Belastinguitstel:

- Uitstel van betaling van nieuw opkomende betalingsverplichtingen loopt tot uiterlijk 1 juli 2021.
- De datum waarop ondernemers die aan de voorwaarden voldoen moeten starten met aflossen van hun opgebouwde belastingschuld is 1 oktober 2021. Zij krijgen daarvoor 36 maanden de tijd.
- De verlaging van de invorderingsrente naar 0,01% is verlengd tot en met 31 december 2021. De belastingrente is wel weer naar 4% om tijdige aangifte te bevorderen.
- Uitgangspunten van de betalingsregeling zijn dat de belastingschuld wordt afgelost in 36 maandelijkse gelijke termijnen en in oktober 2021 aanvangt. De uiterste betaaldatum van de eerste betalingstermijn is 31 oktober 2021. Elke volgende termijn vervalt telkens een maand later. Hiervan kan worden afgeweken als de ondernemer aannemelijk maakt dat het voor hem redelijkerwijs niet mogelijk is in oktober 2021 aan te vangen met het aflossen van zijn coronaschuld, bijvoorbeeld als zijn liquiditeitspositie dat vanwege de beperkende maatregelen van het kabinet nog niet in redelijkheid toelaat. De ondernemer kan in dat geval op een later moment beginnen met aflossen, met dien verstande dat de belastingschuld ook dan uiterlijk 1 oktober 2024 volledig moet zijn afgelost.

NOW:

- Een werkgever kan in het geval van een terugbetaling telefonisch of digitaal contact opnemen met UWV om een betalingsregeling af te spreken.
- De werkgever kan een betalingsregeling treffen tot maximaal 36 maandelijkse termijnen. Hierbij wordt er geen rente gerekend.
- Als ook deze periode tot problemen leidt bij de werkgever, kan hij telefonisch contact opnemen met UWV. Er wordt dan gezamenlijk bekeken op welke termijn wél terugbetaald kan worden.
- Intern UWV houdt na toetsing een maximale termijn aan van 5 jaar, maar kan deze oprekken mocht dat nodig zijn. Deze termijn is niet naar buiten gecommuniceerd om uitlok gedrag te voorkomen. Graag intern houden.
- Daarnaast is het loket voor het indienen van vaststellingsverzoeken voor de NOW 1 langer open (tot en met 31 oktober).
- Werkgevers kunnen deze ruimte desgewenst benutten om de definitieve vaststelling later aan te vragen, waardoor de eventuele terugbetaling vervolgens ook later aanvangt.

TVL

- Binnen 1 tot 3 maanden na sluiting van TVL ontvangt de ondernemer een vaststellingsverzoek. De ondernemer heeft dan circa 3 maanden de tijd om het te controleren en in te vullen.
- RVO belt ondernemers waarbij verwacht wordt dat ze meer dan €20.000 moeten terugbetalen vooraf om zo maatwerk te bieden.
- Standaard is de betaaltermijn 6 weken na vaststelling, dit kan verlengd worden naar 12 maanden.

Tozo:

- Vanaf 1 juli 2021 moeten ondernemers de lening (max €10.157) gaan terugbetalen. Tot deze tijd hoeft ook geen rente betaald te worden (2%). De maximale looptijd van een lening is 3,5 jaar.
- Rondom terugvorderingen van onterechte uitkeringen voor levensonderhoud is het een diffuus beeld. Gemeenten mogen in principe zelf bepalen hoe en over welke termijn ze terugvorderen, waarbij ze zelf afspraken maken met zelfstandigen. Het aantal terugvorderingen is nog onbekend, maar signalen geven aan dat het er veel kunnen zijn.

Bijlage 4 - Stand van zaken gesprekken tussen Belastingdienst en andere belangrijke schuldeisers³

1. Gezamenlijke versoepeling saneringsvoorwaarden

- Met belangrijke schuldeisers (o.a. Belastingdienst, banken, leasemaatschappijen) is allereerst de bereidheid verkend om te komen tot richtlijnen voor een versoepeling van de saneringsvoorwaarden. Dergelijke richtlijnen maken saneringstrajecten (minnelijke schuldregelingen en WHOA-akkoorden met schuldeisers)⁴ efficiënter en voorspelbaarder. Het verlaagt de drempel voor ondernemers om er gebruik van te maken en de slagingskans van een akkoord wordt er positief door beïnvloed.
- Uitgangspunten bij sanering (ofwel: gedeeltelijke kwijtschelding in het kader van een schuldeisersakkoord) blijven: (1) levensvatbaarheid, (2) goede trouw en (3) bijhouden van nieuw opkomende betalingsverplichtingen.
- De beoogde versoepeling ziet op het bedrag dat individuele schuldeisers nog op hun vordering krijgen uitgekeerd (het akkoordbedrag). Verkend wordt of de belangrijke schuldeisers bereid zijn om hun zekerheden (zoals pandrecht bank) en verhaalsmogelijkheden (zoals bodemrecht Belastingdienst) –onder voorwaarden- niet uit te oefenen ("bevriezing" van zekerheden) en om in plaats daarvan akkoord te gaan met wat een voor de ondernemer maximaal haalbaar akkoordbedrag is. Hierbij is de maximale aflossingscapaciteit van de ondernemer (omzet minus vaste lasten en kosten van bestaan en eventueel ruimte voor investeringen) voor de komende 3 jaar het uitgangspunt ("spaarsanering"). Dus: de maximale afloscapaciteit van de ondernemer die hij op basis van zijn huidige en toekomstig financiële positie kan genereren wordt leidend in plaats van de verhaalsmogelijkheden van schuldeisers ten tijde van het saneringsverzoek.
- Bij sanering wordt een deel van de schuld kwijtgescholden; per definitie is dat onrechtvaardig tegenover ondernemers die hun schulden wel volledig voldoen. De rechtvaardiging voor deze (tijdelijke) versoepeling is de extreme overmachtssituatie waarin bedrijven door de coronacrisis in verkeren.
- Het maken van dergelijke generieke inhoudelijke afspraken met banken is vooralsnog niet gelukt. Volgens banken kan dit snel botsen met prudentiële en mededingingsregels.
- Wel staan ze open voor maatwerkoplossingen door de bijzonder beheer-afdelingen bij de banken. Voor overheidsschuldeisers zoals de Belastingdienst zijn er echter grote bezwaren tegen maatwerkoplossingen: onvoorspelbaarheid voor de ondernemers en beperkte capaciteit bij de Belastingdienst zijn belemmerende factoren.
- Geprobeerd wordt derhalve om te komen tot een tussenoplossing waarin afspraken met de banken worden gemaakt over richtinggevende kaders (met verschillende oplossingsrichtingen voor bedrijven) waarbinnen maatwerk mogelijk is. Dergelijke ijkpunten gaan helpen om het gedrag van schuldeisers meer te stroomlijnen, zodat het voordeel ten goede komt van de ondernemers en wordt voorkomen dat levensvatbare bedrijven onnodig ten onder gaan door een "run op de laatste euro".

2. Afgestemde looptijd en/of voorwaarden betalingsregeling

- Ook buiten de situatie waarop van een minnelijke schuldregeling of van een WHOA-akkoord zijn er mogelijkheden om ondernemers met een problematische schuldensituatie met coulance tegemoet te treden. Gedacht kan worden aan:
 - Afspraken over verruimde betalingstermijn van publieke/private schuldeisers onder voorwaarden (zoals levensvatbaarheid) voor urgente gevallen (voor gesloten sectoren, dan wel andere bedrijfskenmerken).

³ Voor alle hieronder genoemde maatregelen geldt dat de uitvoerbaarheid ervan door de Belastingdienst en de budgettaire effecten nog onderzocht moeten worden.

⁴ De Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA) helpt ondernemers om een akkoord met de schuldeisers tot stand te brengen waarbij de schulden worden gesaneerd en een faillissement wordt voorkomen. De rechter kan een akkoord bevestigen ("homologeren"). Schuldeisers die niet met het akkoord minnelijk hebben ingestemd, kunnen dan toch aan het akkoord worden gebonden.

- De mogelijkheden hiervoor zullen in elk geval met de overheidsschuldeisers (ter zake belastingen, TVL en NOW) worden verkend. Als belangrijkste schuldeisers bovendien komen tot een stroomlijning van de looptijd hoeven ondernemers niet meer met verschillende overheidsschuldeisers te 'onderhandelen' over een regeling en is er sprake van een totaaloplossing voor de belangrijkste schuldenproblematiek.

3. Procesafspraken

- Afspraken over hoe efficiënt inrichten van het proces rondom saneringstrajecten (zoals het koppelen van "het vliegende keep-team" van de afdelingen bijzonder/intensief beheer bij de banken aan centrale contacten bij de Belastingdienst om in specifieke gevallen de schuldenaanpak af te stemmen). Samenwerken van schuldeisers maakt schuldsaneringstrajecten efficiënter. Het bevordert een snelle totstandkoming van saneringsakkoorden wat helpt bij het voorkomen van verdere schuldophoging en draagt zo bij aan het voorkomen van faillissementen. Het gaat daarbij ook om kenbaarheid van bepaalde eisen die schuldeisers stellen aan ondernemers, zoals wat banken een voldoende doordacht plan van de ondernemer vinden. De banken zijn op voorhand voorstander van dergelijke procesafspraken. Bij eventuele samenwerking vragen de banken dat de Belastingdienst ook benaderbare contactpersonen instelt die op dossierniveau nauw kunnen samenwerken met de banken.
- Het delen van expertise, o.m. over levensvatbaarheidsoordeel.
- Afspraken over afstemmen van maatwerkregelingen voor schuldsanering en aflossing. Dit zorgt ervoor dat schuldeisers zo snel mogelijk een gezamenlijk totaalplaatje hebben hoe bedrijven ervoor staan en maakt het mogelijk om in een specifiek geval aflostermijn en het (niet) inzetten van verhaalsmogelijkheden bij levensvatbare bedrijven af te stemmen.
- Het opstellen van kaders/uitgangspunten om voor ondernemers en schuldeisers onderling de voorspelbaarheid van de omgang met schulden te vergroten. Hierbij wordt gedacht aan het opstellen van gezamenlijke uitgangspunten voor de vaststelling van de levensvatbaarheid van door de coronacrisis getroffen bedrijven. Deze gezamenlijke uitgangspunten zijn nodig (a) zodat ondernemers (en financieel dienstverleners) weten waar ze aan toe zijn (voorspelbaarheid) (eventueel kan hieraan een gezamenlijk communicatietraject worden gekoppeld), (b) om willekeur te voorkomen en (c) om de werklast beheersbaar te houden (dat laatste geldt in het bijzonder voor de Belastingdienst).